

Ollinsaari – Raahen vihreä kaupunginosa

Merestä noussut Ollinsaari

Raahen kaupungin eteläpuolella sijaitseva kaupunginosa, Ollinsaari, on tietävästi saanut nimensä **Olli Juhonpojasta**, joka vuoden 1548 veroluettelon mukaan viljeli nykyisen Ollinsaaren paikalla Savonlahden tilaa.

Pohjanlahden rannikolle ominaisen maan kohoamisen seurauksena Ollinsaari on ollut aikoinaan nimensä mukaisesti saari. Maan yhä kohotessa saaresta on muodostunut niemi ja alaville maille on myöhemmin jäänyt järviä. Myös Ollinsaaren kupeeseen on jäänyt järvi, jota on nimitetty Ollinsaaren järveksi.

Vanhojen peruskarttojen mukaan Ollinsaaren järvi on sijainnut Yrityssperän ja Ollinsaaren välissä ulottuen nykyisen jäähallin alueelle kohti Koivuluotoa. Kaupunkiin Ollinsaaresta mentiin ”renkkusiltaa” pitkin nykyisen koivukujan ja Yrityssperän kohdalta.

Vielä 100 vuotta sitten järvi oli iso, kartan perusteella nykyisen kantakaupungin kokoinen. Kalaa kerrotaan järvessä olleen runsaasti, varsinkin haukia. Keväällä hauet nousivat Ruonanojaa pitkin kutemaan.

Ollinsaaren tilaa asunut isäntä **Liljeblad** aikoi kuivata järven ruisvainioksi vajaat 100 vuotta sitten. Raahen kaupunki antoi avustusta järven kuivaamista varten. Viljavainiota järvenpohjasta ei koskaan tullut, vaan alue jäi pitkäksi aikaa hedelmättömäksi vesijättömaaksi. Vielä 1950-luvulla Yrityssperältä Ollinsaareen johtava koivukuja jäi kevättulvien alle. Vasta, kun Ruonanoja perattiin ja järven paikalle ajettiin täytemaata, vesi ei enää noussut.

Kartanoelämää Ollinsaarella

Ollinsaaren kartano on sijainnut koivukujan päässä, silloisen järven rannassa. Tilan omistajat vaihtuivat tiheään. Sitten 1700- 1800-luvuilla Ollinsaaren omistivat useat kulttuurisuvut, jotka rikastuttivat Raahen kulttuurielämää.

Vuonna 1766 tilalle muutti Ruotsista kotoisin oleva Salon kihlakunnan kruununvouti **Elias Bergbom**, jolla oli vaimonsa kanssa kolme lasta: **Erik**, **Gabriel** ja **Anna-Margareta**. Toiseksi vanhin poika Gabriel viljeli tilaa isänsä jälkeen 50 vuotta. Hänellä ja vaimollaan **Anna Peldanilla** oli 10 lasta. Vanhin poika muutti Viipuriin ja hänen poikansa **Kaarlo Bergbom** perusti Suomalaisen Teatterin, jonka nimi myöhemmin muutettiin Suomen Kansallisteatteriksi.

Nuorin poika, **Carl Gustav** avioitui **Helene Franzenin** kanssa. Pariskunta myöhemmin, vuonna 1859, lahjoitti talon Reiponkadulta Helenen sisaren, **Sofia Lybeckerin**, perustamalle tyttöjen käsityökoululle.

Gabriel ja Katarina Bergbomin nuorin tytär, **Catherine**, sai sen ajan parhaan kasvatuksen Tukholman tyttöpensionaatissa. Palatessaan Tukholmasta hän toi mukanaan fortepianon, joka oli Raahen ensimmäinen. Tällä pianolla kerrotaan Catherinen soittaneen Aleksanteri I:lle Napoleonin marssin hänen saapuessa Raaheen. Onneksi Aleksanteri ei kuullut jostakin syystä tätä marssia, koska Venäjä oli Napoleonin kanssa sodassa parhaillaan.

Elias Bergbomin nuorin tytär, siis Gabriel Bergbomin pikkusisko, Anna-Margareta, vihittiin Ollinsaaren kartanossa **Carl Fredrik Tengströmin** kanssa. Hän oli arkkipiispa Tengströmin veli. Pariskunta muutti Turkuun. Tämän pariskunnan tytär oli **Fredrika Tengström**, josta tuli myöhemmin kansallisrunoilijamme J.L.Runebergin puoliso. Koska Turussa oli ”vilutautia”, Fredrikan äiti lähetti hänet veljensä luo Ollinsaaren vuodeksi terveellisempään ympäristöön. Fredrika oli tällöin 11-vuotias.

Gabriel Bergbomin jälkeen Ollinsaaren tilan omistajat vaihtuivat taas tiheään. Seuraava pidempiaikainen asukas oli Raahen tullinhoitaja ja henkikirjuri **Isak Lagerlöf** vuodesta 1866 alkaen. Lagerlöfien aikana tilan kunto koheni. Ollinsaarella oli tällöin tilan suurin karja. Myös pinta-alaltaan tila oli seudun suurin viljelytila. Viljeltyä oli 500 ha. Töissä apuna oli renkejä ja pari navettapiikaa. Torpparit kävivät lisäksi tekemässä päivätöitä.

Isak Lagerlöf oli puuhaamassa myös Raaheen kansakoulua. Hänen ja muiden mukana olleiden sinnikkyuden seurauksena Ollinsaaren asuinrakennuksen tiloissa aloitti Oulun läänin ensimmäinen kansakoulu vuonna 1870.

Isak Lagerlöfin perikunta möi tilan merikapteeni **Matti Ruskolle** vuonna 1893. Ruskon aikana tila laajeni entisestään. Rajanaapurina pohjoisessa oli Pattijoella Kesälän tila. Matti Rusko kokosi vielä nykyisin olemassa olevat kiviaidat tilan kivisiltä pelloilta. Matti Ruskon vaimo, Johanna Rusko, oli taitava puutarhuri. Hänen kädenjälkensä näkyy edelleen entisen kartanon paikalla marjapensaineen ja kukkineen.

Matti Rusko alkoi myös myydä ja vuokrata tonttimaita kaupunkiin johtavan tien varrelta. Alue oli ennen ollut laitumena. Ensimmäinen vuokralainen oli Yrjö Korsu, joka aloitti puusepän yrityksensä piharakennuksessa Ollinsaarenkatu 1:ssä. Näin sai Yritysperä alkunsa vuonna 1910.

Aikaisemmin järven kuivausyrityksistä mainittu **Väinö Liljeblad** asutti Ollinsaaren tilaa 1920-luvulla. Hänen istuttamiaan ovat vielä nykyäänkin Ollinsaaresta Yritysperälle johtavaa tietä reunustavat koivut. Liljeblad hakkautti ja myi suuren osan Ollinsaaren metsistä. Loput metsistä hakkasi eteläsuomalainen puutavaraliikemies.

Ollinsaaren punaiseksi maalattu kartanorakennus paloi Liljebladien aikana vuonna 1927. Uuden asuinrakennuksen suunnitteli ja rakennutti entiselle paikalle kodikseen insinööri **Paavo Salovaara**. Salovaarojen aikana tilalla oli ensimmäinen karjatalousyhdistyksen Ayshirekarja, Monet vanhat raahelaiset muistavat vielä Ollinsaaren vihaisten monisatakiloisten härkien karkumatkat.

Ollinsaaren uusi elämänvaihe

Rautaruukin rakentamisen alettua 1960-luvun alussa paikkakunnalle suuntautui voimakas muuttoliike ja sen myötä lisääntyvä asuntojen tarve. Kun Rautaruukki etsi yhtenäistä maa-aluetta työntekijöittensä asuntoja varten, tuli Ollinsaaren myynti ajankohtaiseksi. Silloinen Raahn ja Saloisten Asuntosäätiö osti tilan vuonna 1963.

Ollinsaaren alueen rakennuskaavan suunnittelu annettiin Helsingin Teknillisen Korkeakoulun asemakaavojen professori **Olli Kivisen** tehtäväksi. Tavoitteena oli säilyttää mahdollisimman paljon alueen puistomaisuutta. Esimerkkinä oli Espoon Tapiolan 1950-luvun puutarhakaupungin toteutus. Tämä herätti aikoinaan suurta huomiota myös Suomen ulkopuolella.

Rakentaminen toteutettiin kolmessa vaiheessa. Kolmas vaihe saatiin valmiiksi kovalla kiireellä vuonna 1977. Kaavoituksessa palvelukeskusalue sijoitettiin alavamman osan keskelle kauppoineen, kouluineen, päiväkotineen, seurakuntakeskuksineen jne. Rakentamisessa käytettiin aluksi punatiiltä, mutta myöhemmin taloudellisista syistä jouduttiin rakennusmateriaali vaihtamaan halvempiin betonielementteihin ja siporexharkkoihin. Alkuperäisiä suunnitelmia jouduttiin karsimaan muutenkin, koska asuntojen tarve yhä lisääntyi Rautaruukin laajentaessa toimintaansa. Raahen väkiluku kasvoi tällöin 1000 hengen vuosivauhdilla.

Viimeksi rakennettujen talojen korjaus on aloitettu vuonna 1992 ja jatkuu yhä ajan vaatimusten mukaisesti ja entistä ilmettä säilyttäen.

Elämää modernissa Ollinsaarella

Ollinsaari on ollut aina lapsirikas kaupunginosa.

Lapsiperheiden viihtymisen kannalta tärkeäksi on muodostunut mm. Ollinsaaren asukasyhdistyksen toiminta. Erikoisesti joka kesäinen perheentapahtuma on koonnut perheet yhteen ”vauvasta vaariin”. Asukasyhdistys on toiminut voimakkaasti mm lastenneuvolan, kirjaston jne säilyttämisen puolesta.

Vanhaa kartanoa ei enää paikallaan ole, mutta sen puisto on vielä rehevä ja vehmas. Vähällä vaivalla entisen kartanon puistosta voitaisiin kehittää asukkaille luonnonläheinen virkistysalue.

